جبروت عاز اینجا نمانده دوم | بتوحید دوم مستانه دوم

توحید دوم

دلا تا چون بیابانیم و صحرا | بناد کبر لبجوید کبک شان را
دلا تا عشق را در اسوز شی دهد | دلال خود رخش منکر دیه نپوید
بجان بیغار سر در نیاورده | دلا آنرا که کان را دوست دارد
بی شناد پیدا و پنهان | کشود مرمایا ناشیا کریان
کل هر سر و بیتی رستاوست | دیج کبر و تسبیح شاوست
اد و شب هر برگی ذکر کون | شهید ناده علطیده ذ خون
بجان آنکس خوش جوشیم | دد و خون بخمی دیوانه خونم
سند چون اسوت ابد بخاموش | باد مشعوف از کسی مرا مون
ملا عشر ابا ستاد تیشه بر سر | دو سبشه نه بر هم برهم بیاپی
سر سنگم ز خون چهره ناید | جگر کاکرده بر کل نمیر اید
هیا لمن الخلق الی یوم الدین مستند | خیالم دست بیا الله صید دست
چه بدم دیغا بش خوش نیلم | ترا سیه جان ربش نکیم
کل اداح حرص کاهده نوید | دلا شاپیر از همه نسر کوی

تقدیم بیاد

مناجات دوم

مناجات سوم

جهان بنیم و خرم از او کنم تو
چرا کاری کنم کو بر نمودند

چو کوزه پشتم خوزدم بشد
کزیدم را کمر کوزه در دست

بنفشه بر سمن چون خط نهادند
سر زلفت بشبنم شست و دادند

بگلبن بر نشست شبنم دستک
کدم بیرون جهیم غافشان زلف

بهر سبزه و بر هر آب توپین
نمود جوشن زبر بعضر سیمین

بخوابی خواب سیر بینم
دقیقی را بهشکر بنشینم

بکام من چه داد دست افشرد
دداد بیم چند عوطه مخورد

محمد احمد و محمود نامش
نشان قسم خاندان کاشش

ز میم است نذر احمد اگر نیست
کدکند در شیا احمد دست

کز سوگ خلوت خاص شاهد
بمشکو برا و نکرش شاهد

دفا غش شمع نا نوس جا است
چو لغش بر اد ای و لیا است

سر شهر من کز پوست دزدید
اگر دولت کزد دوست کوبد

حیدا غم کز دست کیرد
مرا نم ده کز شمن ارد کیرد

تمثیل

تبسم بلوا نمیکند ذرت
معجز آکرد لیلی دوست بلکت

مصراع سخن پیغمبر عشق ده | بفرستاد ام السر عشق
محمد ظاهر پیغمبران است | خدا باطن بخش سرّ دانا است
آدم سرشت و روح مذاب کل بود | لذت طینت آدم جمله وجود
ملک خاک الست و خود محک شد | تمام اندرون دو عالم تمام شد
زفیضان کاه دانش حجابی نشست | هزاران هم چه انسا عیان بر کشت
کفش دادند نعیمان ندر کشد | عصا موسوی و ید بیضا بر کشد
صفوش ادنهم اجتمعان بحر و بر | کند دیوزه خود کشتی نوح
فیاضش ز صد شاخ لاله بوید | ز کفتار نکس بیشه دو بید
بکس فقر کر زر نیست رکوه | نه غوطه جهانی پر ز بوبو
طبیب مشاد درد مردوا کن | بیا الیم نکاه اشکن
نبوی حق نکانی میکذارد مرة | کرهم بیاد و هم بیار دائم
سر شکم ابر تان پرستان است | بجستجوی مرکم دیده بان است
اجل ار کرکه آید خ خوبش | نهد چشم منتظر اینده در پیش
تو میدار و فانون عدالجش | اشارات ری شفا اخبار جابس

تقسیم النبی صلی الله علیه وآله وسلم

دو دو خوشی نه بود نامت — که مغز جان نخواهد پرورد
همه شب سر بر کوی تو نهم — ولی آه و فغان خیزم نهد
اگر خوبی سپید و دلفریبی — کدامین مشتری را کار سوزد
نه او را داد شب تابش فزاید — که دیو سپید پیرون نشاید
نه بر مهتاب تابد خنده گردون — که هر گردن کرد دون است اندرین
دنیا غمی نیرزد خویشتن دار — که بر لب بیجز از پنه دهقان
چه شد نامه اش نبود باز مهرش — دریغا اشک افشان شد کوشش
بشر شد بکوی بی رنج میبرد — لعاب اژدها خود پیشه خود
چه دارد ترس ابر دشت کز مرغاب — نشیند گل بروید شاخ و برگ
کز اندوه و محنت کس نماند — بماند یکسر محجوب دلشاد
نبی نخواند و پیغامبر خود شد — زبان عکس شاعر کور شد
دو حسان دارد ان مادر و فرزند — یکی از فضل یکی در جانفرزند
یکی مادر ز ابر فیض سرمهد — یکی مهر عجم چون دین احمد
ولیکن در عجم حسانم من — که هستم شاعر کوی و برزن
چه حسان کوشه گیر کوفه اناه — خوان نه بنده اهل بیت مهتاب

بگوش شاهی تا سر رسد
نصیحتم چو جان شرین در استماع

عفو فتاب کرم را نور نیست
چو خورشید دولت بالا نور کرم

کرامت نیکو نهاد و نیکخیلت
نوح صاحب بیهیم لو نمک

نشاط جان و جانان دارم بیاد
فی کنجور و کاوس الجاوه

پی اصلاح مجمع مجلس آرند
نطا لکنت مسیحا بوزنا دوزه

بگیتی نفرو اهم خاص کردم
درو دیوار را خاص کردم

بروی تو که نصیب دمان
درد دین پرده و نور بی نار

مرا دولت نبخشد عیش انس
کمپر و بندند هم بعش الناس

سر سر کرده مساحی کلاهان
پناه دولت کشور پناهان

کران تا غ ضع ار کار نیست
نما استغنی کرا نیست

حوادث ای که شد جاوید
فتوانند هوا زنفسه کلا

زدم برش که بندستان شود
کریم پشیر دیپر پی سور

شعاع خنجرش خجر برد
عرض نا دست اجنبو هر بر

زنان عکس شعبتر کبود
بزان انس است و لعب و سور

فرزانه اکسن کبوتر کرد
خراج انا له را تو بر کرد

چو سنبعه فرمی دنیا نه دو
دو امه دو سوادم صحمکا ما
صفا ما نه فله ا نین حسم
بخود دل بر شته نا ی سور
دو بن خا نی که صفه تا بجو انا
سخن نو غ عباد ت دست و پا بود
منه ز نار جو مر زا ن ظلم
نشت با کاه فته دو خشم
چه کبی کو شه بی نو شه نکی
نم دو دی شا ر ش عقد کو د
دلا مد شاه مجا نه دین
سپه هر فضل دنیا ی مروت
جیلی کو بود محبوب دلها
رخ چنل کل خدا ستکفی
نا لش کفنکو هو ش کر فته

تهر فته سفر بخسن شکر نی
چو چشم سر مالو د صفا فشان
پس زا نو کر د چو ن نقطه اسم
چو تیه بکسته محلس اعتر و د
نظر ضا ئم مر نکا فتر خوا سته
که بدا ر دیکی چشم ز نم نا سود
دکا دل کو ه ببا ر د ی نظلم
بکبی نکز ا ز کو شه چشم
مز ا فقه کام هشکر ی
بجا در جل عقد د و شود و د
لبش مر هست نو شا نوش نجین
حبیب طبر ین ر ب عشر ت
سر ا غا ز نهنا ز ا ب کل ها
که غنچه سنکفته ها شفته
در معنی سر و کو شی کر فته

در مدح اشراف

دوش نامت کردم و از لب بیرون
زلال آبرو نلوزد تا دون

دل ز شادی نشست و بپالود
بذل جیبیه و ترا نفع الدال

هر خطا بر سر شوق من زد
بفتیه بر سر دنس بستم

کان مفوض الی شیر کرد
بسیه بسته خاک کنه زکرد

در باغ فکر فتاده غلغله
شکر ریزه نکته خاب

چکر ریخت با تمام بده خاب
هر کلمه نکته ای از لطف دریش

بوست پاره بوشین
سر بر هر قش کرد سینه بر اب

چیا چه بهر دنیا بخواب
تم نه از سر دو تبه نشسته

شر بر دوش از شعله شم
شر از انکلیه بر شعله جهم

کدوند از شر بنکجیا جم
شکسته شیشه دل شعله کدا

خطا نو نشتر خوان شاشر
عروس شعر ز لفین ناب بیداد

بزو عن بیع شعله ناب بیداد
بهر سر سینا بره دسته

چو شتر بکر بیه نشد

سرم گاشیر پستر بود سفله باشد ذ خاکستر
بنزد هوسناک خاکستر عشق سر السود کی کرد بستر عشق
بشر کردم کہ سر کردان عشق ذلیل نادم کہ منفعل عشق
شعرہ دارد دم دزدیدہ اکنون یکی اتش یکی عشق و یکی خون
ازین اتش کہ مندجان زادہ داد پریشان زادہ چون آزاد داد
بچم زنی خواہد و فی اثبات کہ اتش اب ازد و دفع شود
ابر خون اشک بہ روز دفع شود شر شبوں کند بہ شعلہ طور
زبس نور حیا در نار جوشد تجلی کلک نیشم فروشد
زبس عشقے کہ چو مغز است در پوست فلک در زائد در پیوائد و است
جنوں عشق پرسیدن ندارد نے زارد کہ مہمان ندارد

تمثیل

زانش پارہ پوسید دو دیدہ دماغ غزل نفکر خام سوزے
کہ از ناک عناصر در چہ کارند درین میخانہ پیمان با کہ دارند
موالید ذ اج ہفت گانہ چہ با فند درین کارخانہ
ترکب دو مفرد غرض چیست امید جوہر و بیم عرض چیست

تمثیل

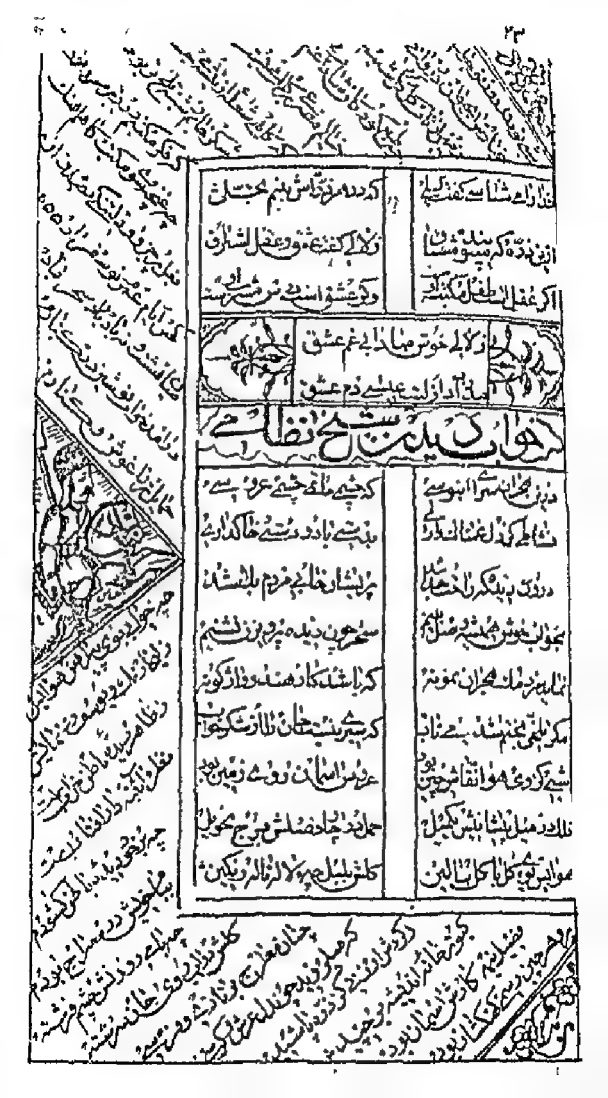

ز ناز اے شاہ کفت آید
کہ دیدہ مرزنش بیند بحال
ازیں نوعہ کہ بیند مستمع
زلا اکفت عشق و عقل اشراق
اگر عقل اطفل مکتب
وگر عشق است پیر مرشد او

ز لا اے خوش مبادا بے غم عشق
الٰہی تا ابد زندہ بہ دم عشق

جواب دیدن بستم نظامی

دریں محراب ابروے
کہ چشمے ملک چشمے عروسے
شاہ کز دلغنا ک دارد
بدستے باد دستے خاک دارد
درو دیدہ بدیدہ راہ جستہ
پرستاران غالب مردم بالبستہ
بجوابش خوش ہمنشینے دمسازم
سخن چون دیدہ پروردش نشینم
نمایندہ مجاز موئے
کہ باشد کاد ہندہ وادار گوئے
مکر بیمی نجنبد بے شتاب
کہ پیر نیشتان نالد شکر خواب
شبے کز دعوہ ہوا نقاش چرخ
عروس اسمان دوشے زمین بود
ملک در میل بنیاد بیش بکیل
حمائل در چاد حضش برج حوت
سوار ابرش چو کوہ کاہ بالا
کلش لبلبہ چہرہ لالہ رنگین

گل صبح دمیده الحمد لله تمام
حمد لله لذا در دست اسلام

نهاده بر کفش جام عقاب
نظام صورت بخش نظام

بیا بتا در نشاط دم سینه کوبان
بسیے چابک از طاق کریبان

ز بس در خاک پای او شتاب
تجلی کرد عقده مهر زیبا

سر بر داشتم چشمی کشودم
چه دیدم اشک پوشیده بودم

مرغ خرد پوشیده دارد
فلک را سینش طاس بارد

هم خوشتر پس دارد نشسته
انبس دامنش پاے شکسته

چکردم چند بستے خرد بادے
نه بین در چرخ فلکنامه سازے

کدار سبل الیم ذلف زنجیر پا
نسیم غنچه رکوبے جهان

چنین دیدم بکام دوست کاے
بر تماشا سر نهفتا بے

چه بنشان پا بخنده طوبی باد
بر قص سینه کوبے دست شمشاد

شکستم شیشه ها سر در طلا داد
بجاے باده پر کرده هوا را

بکردے ساخته چون عرعر مے
نهشتان سینه کبر افتش کدائے

در او حوض چه زلف نوعروسا
پیا لے خوبے چشم خمر وسان

مبین زناد رخ خوبان بے بال
چکیدنها ز طرف حوض امشا

Marmaduke William Pickthall

در حواستن سلطان محمود بازرگانان را

دل بکف در داشت سر کوی دوست — چه غاشوبی شود دنیای چیست
کنند عشق چو کردند کار کو کبر — کند دعا کار دون کار زبیر
زاله زاد و بوم و دخت اختران — که خواب با جان خوش نیاسود
اگر بیان زاهران تشنه لبان — دلی کو زل بود دلدار جو یش
چو مهر اسا بخی متابان کردند — دل آگاه را پیمان کردند
مباد اشیشه دل بی شکنند — مباد اجام مے بی مے بسینند
شبی محمود خود در بر بشوید — پیاله مرمع در دست آموزاوید
دو امید ستا اند عشق اول — دل شیشه ز نیش غم نکبود
چه شیخ العلمش و نخ باده ناب — مسلم مرد اغ لاله ارسنگ خاب
کلاه لیس کله ذره مغز و پیه — میسان البش با لغر امید
زنخ جام مالوده بنی و مهتاب — ز عیب مهر اخلاقه بگیرد آب
نبط باده نسپنده ماه نو داشت — فلج توشه مرصع ماه بر داشت
مے شب از جام سپیده پالود — که کهنه چیز پاسا تو عیان بود

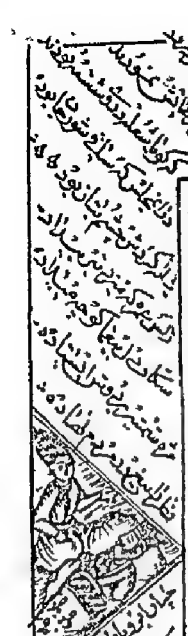

کرا بیند بجز بیکرد بندگی
شوی خون و کبرد بدیه کوی

دگر بزم بکوم جام نقل
بنام غم نیوم لفت ایزد

مدام اشک کلنار بی ریزد
کبا بم انفکر بوی کباب ست

ندارم رحمچه بهر و صالتو
سر بی بایی و پا بی بالش

مکو صید کردن بجوش کرم
دوش صید نوشانوش کرم

غزالی کرا بیدلا را عشق
برین اورد شهر اند ما عز

چه نسبت عشر و اند ست
اجل مر جوشر خون میخورد

ان اسکا مر ورند غزالی
دکلک ما نوی بندر جالس

کشیده زکشش بنا الزکون
زدن زکرم شاب بنا ابو

زپی دناخت ای جهانگیر
چه غدا نا شیر و بر شهیر

دطیا دشت ار یکد کرند
جکر و ابردم تیغ فدر دند

غبا دش غول فا مون قضا
سپه سا لا را دو بی بلا

فتا دش له مرد شت و شتی
که از بهر ا ربی بخما بشتی

زمین چون نما شا دلب ابی
چه صحرا بی مکه بر کل دخوا ب

زمین از اب کمادر تموده
فلا دم مهر اهکر خا لد کوه

چه خسبی کز بدر نارد بیاخار
امر تا با الرسوستن سودمند
ز فرزند تکیه بر شب و روز
بخور چون بوستان باده کهتکوتا

شه دهر ضرب بنفشه فانه
تکان از تنبلی سودمند
شب کوی چه کوتان تو امو
شهنشه فاضل خود ندکودا

کمانی نوش شباب تو پر خندد — تیر خاطر شکار نپسندد
غم دشوار بود سالے کار — نفتد پرده و افتد اظہار
بہار کشت ابر صبح خیزان — ریخ خندد و چشم اشک ریزد
دشمنت کن سوگند تعلیم — بزدل رحمت و مہر تیغ تیز
دعا با باسر اجابت عقد پیوند — عبا استات تاج سوگند
بزیب احمر مضیبان — بزیبا ماتے کور غریبان
بدانجا کہ شہ خرجلت تاز کردد — کلہ ایخیں سپہ تاز کردد
بان حشمت کہ عصمت تاز اوست — حیا در خاک پا انداز اوست
کہ کلک او دم روح اللہ کن — غبار راہ او دست خضر رہ کن
دعا از پیون نہی ند دام تو شیر — طلایع صبح صادق کف اسیر

در مدیح صبح روشن صباح

خوش آنچنے کہ زنا صبح اسپید — شرمہ از سر مہ کیرد کلہ دار
زدشش محاسد خفتہ خواب — زبر کرتن جیب ماہ مہ سیر آر
بتاراج سحر وقت شکست آر — چنین بوچپ و شب چنین بتدار

نالهٔ است اگر نشنوی گر دوست
بر چند لند دست بزاری

من بدیعت با تیغ مژگان
الطف عنایت محمود گران

لیک محمود بعد از تو نوشد من
چنین سنده رخ و دلها ستان

کہ بار با و نیکس ما ما
نرخم کسوا نوا نس ما

عطایت دوستان دشمن نداند
بکام ار ناکام دل رسانند

بر استی کہ دشمن از گناه است
اگر کوه کان باشد کاه است

باستغنا ما جنس نیابی
کہ بیش جنس بسیار است

کلوسوکند تو بسیج نیاز است
بخاک پای کو آب حیات

بجاست اگر کہ زد تیغ بنازش
فما بکردنه دشمن ولی نازش

بکلی آنچه کہ مرغ ظالم باشد
فوق آنش تو چنین رسانی

بپای آنکہ دستش بود در حالت
بپرداز بحکم سوز ان جهان

بر نمازی کہ حرمت بر بار است
اهل ان نیز صحبت دار است

کہ شب جنبش بر مرد ناز
دعا غم از مدح کہ تار ساز

پس از جوشیدن بدریای خاموش
کہ بار او رخ بی آفرین پوش

بیکخن کام از اشفته هوشی
لبالب از کوزه راه بوشی

صبوحی کردن سلطان محمود در شیراز

بکردار ای نیه چون کامله — بلا ای کرد ش چشم و پیاله
بیا تا طرح دولت نو فکنیم — ز نعمت کشت دولت را عجب کنیم
فرح افزود و داد از کف عنان داد — ز لعل شعله داغ غمها کم
مبوحی خسته کاران سحرخیز — ز خواب مستی غفلت بپرهیز
ز نیکی کردن دستان نه نیکست — بلو فی صحبه پیمانه نیکست
صلاح اندر سر آنستی بیاد ش — بپیش چون من جمله خون دل من
کز شب شکیب بگریزد برآمد — ز خوش شکر خوابم دولت آمد
بزم در سبا کبریت حمید — کرا ی بیا نه جوش خانه جاوید
کز نیم صبح برگ سنبله خام — کشید جوش بجانه سر انجام
بگاهی کز افق صبح جهانتاب — طلوع اول چهر پر نقاب است
بیا ساقی که عشر العشاق نیست — حریفان را خمار خود نداشت
فلح بر کنه عهد ما درست است — که این هر کرده دور نخست است
بدین شیه بر نشر نیک کشند — که نوشی نشنکا از دیده کشند

Marginal Persian commentary

در بیان آزو و هوا و هوس

کرشاخ مرگ بر دسته رجا است — ممپندار که خلق من کجا پرداست
آن به که بر حسب پاس از دین — مهر دنیی نکرد دل زین
اشارت مکند هرکس بما کس — کز داغ لاله چشم کس است پرخون
کز لطف بات بل سر کشته — مکر زیر پر پنهانی کشته
کشته کم زنوش و بیش پر نوش — سخن الپون مکن از سیرت فند
کز دل کثیر ما هی بود عادل — دل نفرین دغدار ما عمل
مدار کار بخش و فکار ش — ثمر بر هم فشاند ز انتظار ش
بدو راه کز حسن بود تا بود — ندارد تاب غم محتاج غم بود
نهم بار عدل عاشق ار زود — بجای ناله یاد ناله سیکرد
دفتر کی پاک بیکانه نهاد ش — سبک دوشی مباش خواهد زاد ش
ازانی هم چو من لاله زار — مهجوی چه داغ تو بما دا

ممثل ش

بتا ثانی ابا هوت حق را	و حل یا دلک فاعرف ما
غلبه مظلومون هوا کرده	کرده کشتی چه بسکان بریده
ابا در سر بخیر دارد	کرا اندوه موی کیر دارد
میتکن دل بکنار غافل زخت	کر غافل نبرد ناخدا بخت
زن بر کوه مهر تا نکسوزد	پیش قاری بخیر کرد نالد
یار ان شوک یار دنیا مت	بفاقت دشوکار دنیا مت
چه رکان نکشته کرده حاصل	همه بیکار بر سر غنچه دل
بیا رو لین کنیم حلقه بسر	تو بر بنشسته بهمسایه بر
لکا بن حلقه چشم پر بود	پر بذکر دش انجلو کر بود
خودش فی همدش سه	عبارة فاطر کلامست
بنقطه ذاخت کر حضر نهاد	نفس سر بسته هو هو یادا
غزالی دید سر بر بسته خفته	بخشم و دو دنی دم شکفته
کو دنا دین کر کرده او بسید	نهمید کر چون باید دید
بهر این وحشی خود غزاله	سر شعله دانش کاه لاله

فکر چی نیز ان شعای رنگل | که کشت دلنک پیکان بنا بنا
فضا الش دیدن نها سبز خفته | کلاشتا یه ناک دز فضفضه
شتو با نادکمپر غالفشان | نیا مشت بر پوش آمد غرنما
بیا لالچخان نذیر خون ناب | کبا دون اندکد از نعل بالا
عسلش نوکر کمر دیجه یا نت | بسیش مشترا مرینی نادن
بلا لحسن انا نی که خامند | بر یکنیه صورت مرغ دامند
چرا لتند حسن نمرو بشته | که بادکش چه لند نها سه شته
بیا زاند با خشانی دامند | چیا لا چش حسن از بر امد
نمایه قدده آزاد محمود | که شوحسن اداوکان نمایه
ذران با زاده سودا لبر داشت | کل سودا آ اوفنک کرداشت
نظر انداد بدرد وی یا زشت | برآید بکس وکردن نیاشر
نکا بی هشت با ناظر نمنظور | که محبیسک بلا بخون بلنبور
نکا کمر و دا چون راه بکرفت | نشها در سره راه نکرفت
خریدار سبز الحمود دیوش | زلعلش خشه مشت دیو بیهوش
چرسر کرده کلکور نیشتر | بجا ناعاشقان از شعله در سر

ظاهر ستان و باطن پرستان

در صفت پیرزال گوید

اگر دانش نگردد مرد را یار — چه دولت سیم و زر دارد چه دینار

وگر با لشکر آید بر در شاه — کمر بندد به پیش او ز روباه

ور او را سوی مال افتد شتابی — سر از بهر دو آبی می‌نکاهد

در صفت پیر زال

یکی پیرزن کوژ و کور و دژم — دهانش شده چون دهان سگ دژم

دو ابرو چو دو ساحل از یک کنار — دو چشمش چو دو چشمه پر خون و خار

دو گوشش چو دو غار ویران شده — ز هر غار بیرون خزیده دده

سر و ریش چون برف و دندان سیاه — ز دندان همی ریخت خون بر گیاه

دو دستش چو دو شاخ بز پر ز مو — دو پایش چو پای شتر زشت و کژ

بر او خیره مانده صبوری چو مست — ز دستش همی هر زمان خون بجست

بزد چنگ و بگسست گوش و برش — ز خون لعل شد روی و دامن ترش

چرا کرد خواهد چنین شوربخت — بدو گفت کای پیر نابخرد سخت

بدو گفت کز تو نترسم نه باک — که ترسنده باشد ز ناپاک پاک

در صفت پیر زال

یکی پیرزن کوژ و کور و دژم — دهانش شده چون دهان سگ دژم

دو ابرو چو دو ساحل از یک کنار — دو چشمش چو دو چشمه پر خون و خار

دو گوشش چو دو غار ویران شده — ز هر غار بیرون خزیده دده

سر و ریش چون برف و دندان سیاه — ز دندان همی ریخت خون بر گیاه

دو دستش چو دو شاخ بز پر ز مو — دو پایش چو پای شتر زشت و کژ

بر او خیره مانده صبوری چو مست — ز دستش همی هر زمان خون بجست

بزد چنگ و بگسست گوش و برش — ز خون لعل شد روی و دامن ترش

چرا کرد خواهد چنین شوربخت — بدو گفت کای پیر نابخرد سخت

بدو گفت کز تو نترسم نه باک — که ترسنده باشد ز ناپاک پاک

چنان نعشبه نامور پیشوا | که شد میگر او تنت
کرنت شد در شیر بیشه | سرد ارهی که اتفاق توان مرد

در بیان آنکه جاه از خرد باید نه از مال

اگر معشوق ان انت میبود | بکایین آدمیت چون بود
ست آلت لذت ناچشید | کنا دیدنبود لذت ندیدن
مدید بکفظان چاه ذات | دنا دیدن ز ران سود و زیان
بزاد انسان بیر بیش | دل خود مینشود جاه غرض را
دم صبحی چه روی بزم آلود | کز ان بیطبلشه عزی بود
دیدم کز نفس ناصد بوئی | دغاشو هالی و دنصوفی
دو روزی ان خرد پی پر چو زند | پی اشکم صد بیای خود زند
بر کان زلف شبر اشانه منکرد | بر روی و زلفر انه منکرد
نتج بر شاخ نالر زکل حاجت | چنین انبوده دل تعمه راجت
کر بیطبلشه اشاد دنا دم | بر و شادی و بر چیز غم
کشاد و جستن تر کرشه | بر نجو نبید خون چشه

چه از کامگاه مرا دلکام را نام
وزان لب شکر خنده آلود
ز دُر جام بر لب آن چنین کرد
مبی کش باغ لاله در نشو و

وزان نکته زنجه کرد و صافام
کزان کو بند لب شیرین به بوسه
کز کل ها در و کز نها چنین کرد
بکی اندر قطره های شبنم او

بیک اشاره ازان شمع کافور — فشانده بر جگر خاتیش ستور
ستر دیو فرالف زرقا و تیغ — هلا لیمنهودی زدم تیغ
چهشد زینجوری موی و روا — تماشا جلوه کاه مهرالست
برون آمد فتر از برج آبی — که در روشهر کان آرد خرابی
سر اسر وامنش جا قاف باشد — فیامنت الحرامش خوبنها
بی رفتن بکاشش جلوه خیزد — کرانجا بیخته در دهم ریزد
برآمد بر بهمند و فتنه سر کرد — دیکاشانه خاکش بر کمر کرد
درون آمد بان کاشانه چون — کرشد آتشه آتش بنها بر بهمن
بی دید حور آتشه بر راست — بخون در چشم و خنجر کرد راست

در نیه دیدن اناهید آن حور را در خمنهود و چشمه

دو آتشه است در بخانه دل — بلی آتشه آهن بر آید دل
ز آهن شکل نانی دل رباید — دو وقا شخص دو آرد در بایه
سیم آتشه چارم چشم خونریز — که پیکر ریزد از هر کس عکس تیز
بهم این هر سه آتشه مثالند — ز جلوه صورت نای خیالند

فی شباب

در آیینه چون خویش را می‌نگرد — فتنه‌ای در آفاق نمی‌گذارد
چندان که نظر کار دگر نکند — کز پرده نمی‌آید و پرده نمی‌گذارد
تا خود نبیند سامان جهان نبود — چون خود نبیند سامان جهان نبود
تا نام غرور نشکند نشکند — چه دود ما غرق آتش غرور
ایمان آنان در بستر نیکبخت — چه مشتی برگ گل کاشانه سوخت
هر چشم خدا نوائی باز نکرد — نگاهش نکته‌ای از راز نگفت
آگه ز مرگ خویش و از خود رسته — ولی مرغ فکر او در قفس ماند
آلوده نگردد از هوس شرمنده — دشمن بهم چیست بد بکیند

در بیان سلطان محمود و ایاز

در آن ساعت که در بر بست بندش — سر محمود هم با این طلب بود
بتا عاشق شود معشوق گردد — شود قاتل تپد تا بسمل
در آیینه چه کرد مظهر چه کرد — ز خاک خود سرشک یک نمم
دو فتر لایموت بهم پیوندد جاست — تو با آن شریات ما تو ای خاست
اگر دل کاملی چیزی ز تو نیست — بنقشه دار این پیرهن دهند

نصیحت ۱۵

دو قسم زاد عالم دم یکی بود — المستاد و الحق اند یکی بود
خوانی بنده دند مبرند — مسیر طستان نکرد میرند
کز ناصحت چراغ فرو افروخت — چراغ لاله نیز فرو افروخت

نصیحت کردن ناصح عاشق را از عشق

نصیحت گر چو ناکوتاه باشد — ستاره بخ چو کاهد زاد باشد
نصیحت سنان خام طبع سوخ — کند سوخ و نصیحت جوی کاهد سوخ
کجا عاشق نصیحت پذیر گردد — کجا آتش زیانه گیر گردد
نصیحت کهف یا محمود کی شاد — عنان آسان بود بر قوم عاد
بود عشق بود ۵۰۰ — وجود کهربای عشق جوید
کلامی باید این فرزانه کلشن — چراغ حسن و چشم عشق روشن
زاد و بر هر زان ناید الم است — نه بس شوق دل بیتاب کار است
یار نا پخته نقد دل مبخت — بیمار نقد خون جگر مبخت
جوانبخت را محمود خواهد دلیش — کرا رام هم تصنیف مهنی جوید
نه کار آتش باغم سرد کردن است — بمان تا نکد حال باغ چون است

www.KitaboSunnat.com

خوشا عالمی بدست آرد الخ

شتابی دگر داغ دردا و موی
شکوهی خوش و مغز شان را دگر
بطرز داغ بلبل را لذت
دماغ از نشاءه نازه جگوی
شبانه کوشه بالین هست
خرامیدن بباد نوروزه
شود خالک مینی کوشتابی
مکن از دست طاله کرم
نسیم صاف بر بستان خوش
بصحرا آمد محمود فتح نور
مجالس را بنشیند
هوا لبش نکوش شاد ابی کرد
زده سنبل صلا تا نوشوی زمارا
بنفشه هند وش دزد کتاب

نماز شیشه و چرخ پیاله
نماید داغ لعل ابن غسل زنبور
کداو خنده بی تبسم از کرد
جهان کرد ن خواب و چشم مالد
زند کهنه مینا سر بکوه کرد
سر بالینی زد خورد فنا زد
کرکل بی خود بد سود نوا موز
خورد آبی خرام سرو نازی
پس انکه خیاشی اله کرم
دبا بم انکه خوهم از نا کوش
چه صحرا لاله زاد غاوی و فوس
چه شاخ کل بار کل حمد نی
چهار آدم ابی کرد نه
نفس دم اتا کیرد هوا را ...
مکسها چن بزد سنه بازی

سکر بادهٔ ناخوش کرده قدح پر
لبش با لعلت کوتاه شکر ساخت
ز بس لحن دکام از دیده میریخت
ز آه دیدهٔ بیخویش شکوه از تو دور
مکن هم‌نشین دیده ابر خانه‌ساز

سخن از لب شکر خنده تر فرمود
عقیق از کان کم میباشد
لب خود میگزد و زهر میخورد
کرا خون میکند خود را نمیداند

فی تمثیل

جهان زد چهره را بر خون سیاوشان
دلش بر موش تن با خویش میدید
ز آرایش مثل کام دلارا نیست
چو خون شد کشتهٔ آن غمزهٔ بیرحم
بمژگان غمزهٔ بیرحم را داد
دلی کاندر بلا دل را بباد داد
پس آنگه شاد دلها از پس ما آید
چو خود را از ازین دخمه خود فرسود

سکر کشته شد و مع جام در لبش
کز بیم آخرش مشوش تر کس بود
کز پای خود طالع خود پا نهاد
کز بیطالع بر خود نشستم
شکستم دستم و دست مرا داد
بنا کامی ندیدم چون تو جائی
بدرد تنی بیا موزه دوزی
مکن با دل کسی کو با خود آید

رقعات انشا در مبدء سلطان محمود

دلا ز لعل نگارت نشان بحسرت
حکر چو دیدن سرسبد منای کاوه
نهشتن خوی مکن دلستانی کوه
که آمد بهر زمان حادثه طراز دیگر
زین طوبای کبد زقوم نظاره
نوکیستی ای مرغ باده پیاده
بادشاهی هم زدگر سر جم
پی بپیمانهای کاوه خسم
تا بکی بحسن بیخ داند
که هلای آشنی ایمان تا مانده
بیت بتا عشق او دست و فنه
ذخام خسمای کی مست و فضه
طالعه و بسا فی الوغا
کز کرد مشت نار و اری شاه
دلا ده شاد از دغا سفانه
بجام باده نقیب هانه
از دلت چهره بدخام کرد
زلفش زاده مستی وام میکرد
سراج افروز بی چون غزاله
چرا موبه ات دیبی بیاله
حسن تو کرد کاشفا کیم
بزهاد و معتکف لم چه تفاوت
تنش نبکه سعادت کون بود
سراپا درد و داغ شعله خون بود

سحر چون شاخ گل افشاند بر دوش — چه غنچه تو نیز دامنی گو زر بیر
ازین سو عزم خونریز تو دارد — وزان سو طعنه در غنچه دهن تنگ
ازین سو بند بر دستار و بر سر — وزان سو ناچه کج بر سر نهادن
ازین سو کوه بار آرزوی تو — وزان سو کوه مشوقه فرو شد

در بیان فرستادن محمود غلام خاصه را سوی ایاز

غلام خاصه را سوی ایاز — بدو آورد راز بی سود و بی ساز
بدو گفت ای پسر خواجه کوه فرمان — بپوشم کان بنده نیز نشان باز
که من تلخ انتقام زار دیدم — غلام پس خم خاجه بوسید
گرفتم بنده صید رخشنده نامم — غلام بی وفا بی دانا غلام
کنی تشنیع آنجا بر بهر خرف — بگو محمود کو معشوقه تر رفت
فرستاده بازار خشم الوده — خروشان گفت ای غافل نه بینی
طلسکاران بر هجر بیمناک — غلامان بر کران من دعاگو
بگو سوزان کی خواهد جستن — کرشمه خاطر آنجا مشتاق
غلام بنده چون حسن پرستد — جهان کرد بنده چون بر بندگی شو

یکدم بیاز کیمیای سعادت محمود غزنوی

سرچون شاخ گل افشاند بدیبا
چه غنچه تو به بهشتی خوبرویان

ازین سو عزم خونریزان چه باشد
وزان سو طعنه بر شیرین دهانان

ازین سو بندگی در دلبران عشق
وزان سو خودنمائی جور کیشان

ازین سو کوه بازار جنون شد
وزان سو کوه و صحرا پر ز خوبان

در مدح سلطان محمود غازی

غلام خاجه سودا چاکر
در آورد او را بے سودا بیارد

بجد اجتهد خواجه کوشش نماید
بهر کار کان بنده بیند مناسب

که من تلخ انتقام نادرونم
غلام پر خم خاجه وزنم

گرفتار شده صید وحشت نامم
غلام بے وفائے دام غلامم

کسے نشنید آهے در بهر خست
بر محمود کو معشوقه بفرخت

ز ریشه بار نخشم الوداع
خریداران غضب بینید که محمود

طلبکاران تو هجر سیماء
غلامان کمان ابرو سیماء

بکوی سوداگران نخواهند جستند
که زنگ الخاطر آئینه شستند

غلامے دزدیده چون حسن یوسف
جهانگردیده چون بخت سکندر

یکدمہ باز نیشاشد سلطان محمود محمس

در مدح سلطان محمود و ذکر ایاز

مرا الدم تغافل مصلحت بود — اگر فرسوده با شد فرق محمود
دل عاشق کرا زان مشتری خون — تو بی درد چه دانی کار محمود
چرا نالد زخار چشم لاله — که دارد بر دی موج بیاله

سرخ گو نقطه دنیائے بیاض است — دم تیغش دگر دن بر تراشد
سکونے شیدم در دو — حسابش را ذ ذوالجلال دهم
پرنیان دستکر یا بوسید ستان — بلا عدالامان از خال دلدار
چه زلف دلفریا سوسن تر میخید — چه دزد دباغ گل محمود دیگر
صد کوش دمنه چین کفن — کمر سفد سخن کفن چین کفن
کرای معشوق عاشق پیشه بده — ز دسم دلبری حرفی بشیده
تو میدانی که رخ بر پات سودم — سر شب تا طلوع صبح محمود
جوانش دا دا یاز لاله رخسار — کرای چشم چراغ محفل ما
نه عرم بینی بر دمزن دست — کر من ستم دلم مستست و محمود
هزار م خرمن در خون میپر دشوی — کر سر جوشش نبود محمود انکو

در فرمان سلطان محمود بدشت صحرا

بصحرا شو و عشرت خانه برکن	فلک را زنده پی سایه برکن
بیا اسباب فرزندان جوی	ز لشکر کن صحرا هند دو
از آن دشت من صحرا نوان کشت	که پیش آهوی صحرا خشت بالشت
ز من بشنو سخن کز اهل دردم	بگو صحرا بی هامون نوردم
ز آتش بازی صحرا محمود	کم نغز سخن را استخوان نرم
که چون او را بصحرا برخواست	همای خرد بر اوج زیر راست
دنیا بر ملک کامیکفت بنیاد	کرا یارای شفتر علیش این عنا باد
خنک آنکس که چون دید این حوالت	کرد الپس داده چشم او بپالد

شاگرد را بشکر خدمت امیدن
درس خدمت بنده از نفر و رخت

در بیان سفر کردن سلطان محمود بدشت

بصحرا رخت خود یکجا نهاد از	برون جوشید شیر از نیستان
زباده شاه و لشکر مست گشتند	بسر باده هم مست گشتند

فال الفضل

در بیان وزیر شاه نصراء

اقالیم السبعه ۱۵

سخن کوته و دادِ دل نفس زاد ‌ ‌ ‌ نوشتم نامه و آوازِ جرس داد

سمندِ خود بدریا تیز کردم ‌ ‌ ‌ وداع ناصبور خویش کردم زاد

بیا ای مرغ هوا بر پای بستم ‌ ‌ ‌ طلسم دست و پای جان شکستم

غزل بسبیل التمثیل

بجنون نسبت دلیلے پیدا ‌ ‌ ‌ کہ اگر نکہت زلفش داغی بسر سودا

زنجون نرم دل رحمت بر دارد ‌ ‌ ‌ کہ لیلےٰ را غلط بود آہوے بیابان را

باد محمل کشت کہ جانہا بر لب ‌ ‌ ‌ ہر آن بر دل کہ شاہ فتح نوشت

ہوا بر داد کہ شاہ فتح نوشت ‌ ‌ ‌ غم کہنہ بدولت فراموشت

تب یکبارہ طراحان آشنا دوست ‌ ‌ ‌ چنین رفت و چنیں کس نکرد و نشنید

سخن نوعی زبان را نشاید مہ و سور ‌ ‌ ‌ کہ حلقہ بر در دل نہ بہ بیند

چہ شد دیگر مشو سخن زاد ‌ ‌ ‌ تراکان بوزہ خاطر شکن زاد

بگلکونہ برآمد آسمین کام ‌ ‌ ‌ کہ بوی جان عمر و مرا داد

شب دوش از خیال آخر دگر شب ‌ ‌ ‌ بآغاز انتہا بازش کشیدم

سوار زین کتاب بحر و بر بود ‌ ‌ ‌ بسر غلطیدہ جام نفر بود

فی التمثیل

بنان را نمی خارد مژگان ترا — که بر پای کاهی بود خون ترا

ز دیر بهشت است نالک مرا — دران نازنین صد جفا شک مرا

بلی عاشق غمگسار نیاز دست — شکستن غم زیبوی نالهٔ درست

دلی را نماند دو تن بیقرار مجوئید — شکستند تندی بجنبید تن

نجوئی گر بادی چشم خاشوی زادهٔ — که بینی جهانرا کفاه باد داده

مدیبا نیکرم را نکر بود ده — دو دیده نامرد صد سال زده

کشادا ز فهم چه مرغ بیم سنبل — دو مجمر شکون دام بود نه

بکلکون دشمنان از بان — سبک کاهین شیاپیش بخرد

بیالا صعب اجوبش بخرد — خمار آرش بجز خرد نداده

چه اشک لاله کز و ژاله چه جوید — بهر کا جفت شد نقش نخوانش

حجاب خوبش را بهشتا بدید — نشان نقش بوتا کبر آنجنین

نمز جا کاغم اشکی فرو بخت — فرو آمد بالا ز را فاغش

مشو نا صدای ده نداده — چنین از شیوه رفتن خبر داده

فی التمثیل

نمی‌زند بهیچ نیارد ۔۔۔ کرنا حمیت عشم در دنیا زد ۔۔۔

دزدانه شبی سر ساقا مدعو ۔۔۔ چرنا دارد رقص کرد آمر اندرو ۔۔۔

ہر کہ در جستجوی عاشق زار ۔۔۔ بزم شب بنا دنیز در کار ۔۔۔

ہر عاشق راست محرابی مخصوص ۔۔۔ چراغ دشمنان خاکستر ارزان

علی سبیل التمثیل

بخار شمع کو نہ ملا دستم ۔۔۔ مطرا سوز پروانہ رستم ۔۔۔

زمانے دور ما تم کرد و دید ۔۔۔ بانشاد و چنیں پیر ندید

کہ ایں ملا و کدا ایں پادشاہ ۔۔۔ کرا شکر دہد نام کہ حملہ آمد

سر دلک چراغ میرزا شاہ ۔۔۔ سواد کشوری جمع پریشاں

دریں آواز عاشق دلف سائد ۔۔۔ دریں چوگان ندانم کوی دارد

ہزار ایں چنیں بے تو سیم ۔۔۔ جنوں دارم پریشاں بے تو سیم

دگر دارم لب باغ عجم سوز ۔۔۔ لب بنا دنیے دامنکم دوز

چہ ابری نقش نیرنگے پذیرد ۔۔۔ سرود و رقص و طرب ادراک و تدبیر

رسد روزے کہ گردد ہیر و ۔۔۔ کہ شمع مرثیہ خوانان بسوز

چه دردست اینکه ما را میکشد
با چه درمان کس نمیداند دوا

بعد ازین ما را دل و جان نیست لیک
چیست با این درد جان و غم بقا

چند گویم این دل و جان نیست لیک
چند گویم این دل و جان نیست لیک

بلکه از کردن سخن عاجز شدم
کز سخن بگذشت کار ما و ما

دل همی گوید که جانان را بجان
جان همی گوید که جانان را بجان

خون عشق این همه بیهوده نیست
کاندرین ره هر که کشته شد بجان

شد فدای کار او جان و دلم
آفرین بر جان و بر دل آفرین

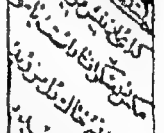

خیال فاخری شد تا مرا با ما

خدایرا ملک دلها اینچنین خالی
پی این ره نمی‌دانند تا دانند جانان را

بظلم انس و جان کردند جولانگاه خود جان
نمودار این نشان است این چنین ویران

بعادت مرکز تسبیح بود مکتوب
سیه مشکین بود انش مگر

بگیتی لب فتد خون از پی خوب
شود در هر دلی تا بر دو چشم تا بود

چه سنجد با دو خط خال فرش دلجوی
دل تا سد نشست نوبهار جان

حبا الله کن و غیر القریر
شکر گفتن و هش شیرین ساند
چهره و پی اکر خورشید سند
شکفتن نادر غنچه نکنده
شیرین کردیده هوش ربوده
کند خاکستر آباده ناب
چه بر کودن شیون دود
حکر کاوده چون مرکان دلیر
کر بخم خانه بال نکتب بیل است
کر سند نیخت سیر عین کاس
نهر سانی دشوار خاهد
خنا استر اشب نادر کرد
سخن آبان چه خون کشته نان
کنج خانه نیا منه مرزان راه
چرا لدا صوان دشته مهتا

Kitabkhana-i-Sultania

چه بیغرائش در دماغ افتاد ... کمان ابروان قربان او شد
ز اخر عشوه اش دل نصف بشکست ... کمانی شد سپر پیش دو صد تیر
دوان سیماب سان در مجلس ما ... رخ انگشتر نهفت دل توان یافت
ز انش پاره کان راه سرده ... بود خراب بدد اه خورده
ز رس بخیده حسنش نوشفالی ... چنین پیست شاهین توانی
نو سنبل دست دل رفتیم بدو ... دو نون سرنگون بر سوره بود
کمانش اه بخیر نسیم ... کمر از نیمه اش ناکوش چشم
کلاهین نوشراب افکنده در شور ... کمر بسر بال نوبت نیل زنبور

سنه ۱۱۸۶ خرم عشکین چوکان
کرامد نوبت کوبه دهقان

حیات باقی سلطان محمود باد

شب غم کز نیش اه دارد ... غمانان بر سر چاه دارد
شبه زهره بچیم غوطه خورد ... شفق خاقان بیاه ماهم سرد
ز نیرنگ چرخ زهره کرد ز بکم ... کمیت نخ احمد بیکم

دیباچهٔ نامهٔ نوشتن سلطان با پادشاه

چشم بر یک شکر کرشمه بخورد — شکست خمار بابلی دهد باد
چه غصه دونان بادب کل شد — خبالکوه چکد نمک نشاید
ایاران ناصبه رخنده و لخواند — حمال دوکبر شکر خنده راخاند
کرامیان ازکلام آب آب هوا بخشند — که خوش باسازکار بتوان ساخت
شکنج سوکر اینجا چون فتاده — لباط الارض بالرؤس بکشاده
سبک مرغ شیکر نوا موز — نخواند نیم بیت از صد یکی هنوز
دفتر نیم بی از کوه بیاشه ... — خبر نرسد دوباره طایر ...
ایاران نوش خند تلخ اسیر و تنگ — بتنگ کس کجا بنی ناوک موی
هوای یار شاهی در دو ناخن — کند خرسند بی دود چراغ من
شنیدن راجه از کردن نیاید — دل نو غم الشهید مکید بکریان
دروغ سنبه میلی نیا جانش — دلش خون بود عاشق دروغ زانش
تحوی مشرب دوست شکر نیست — شکر شاید نمک دون نیز آست
توان شد سیر آلشکا ناورد — بچشم خون کشد خرسند نوکرد
نفور شمع بیش چرب نعوذ — کرا آند بهر خاص محمود
اگر بر دندن پرم ده نیابند — ز بر شعله بر بالای شه بابند

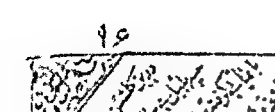

جواب نامه بابا زین بسلطان محمود غزنوی

در ستایش حضرت سید سلطان ابا صعود در بحر

بکار کف پیاله ز دریا نگون نداشت
بکف بجز پیاله ز دریا نگون نداشت

بکف بجز آبله از خون نگون نداشت
بکف بجز پیاله پر از خون نگون نداشت

عنبر فروش نیز ز خم نگون نداشت
بزاکیه خلوتی پاکشور نداشت

بی مطربی بکشتی ان خوش بحر نگذشت
کز ذکر ان زده نابد شاه شهسیره

کز پوش راه بحران از یاد کرده اند
بیک دیدن کل و شمشاد کرده اند

بنیاد کرد کار ذا نطاد است
کلشن شاد خرد نخار خارات

کل کشید رخ از اسلام مرغ
کل و مل زا بهم سوزا شاه مرغ

سوز از شعله سوخت ضیاء
هشت دلبر عمل فیها نهاء

زغ کرد رخ زدان بخت پیره
کناهی بیکنه زاد ی کبیره

زمرکیتی لسانه کوتاه
فمان من دفوغ ایبک سه دیره

بکیتی زان دماغ کشیره
لباط الکند دست فاخ کبار

هیزاهی دست کاه پای کوبی
وصد بند مکنی المصوبی

اکاهی دل نخیده میرهنه
لسبل تا مان بخیل میرهنه

در بیان عرض لشکر دارا در بیت المقدس

بیاد عرض لشکر زاهم در دم
بکوند مرحراح کوه میهمن
بخاک شیشم و غلطان و بر
بخاک سیسه لشکر کوه پیکان
کزاه آن عاشق معشوق زاده
دو دوهم چشم روزن کو بیابد
پیام عنبر بکوش صاد
بیا عشق و بیا شاد و بی پی
ولی سلکن و فنکار دور کن

ایضاً

خزان کاکون بدزد از خلق نعم
سلاما شاه وخسان مرغ لبلا
چیزکرد نعشر نعشر روان
زه بیاد از دی دل آشنا

سیوم دهم بهم مزاب مسوک

چنو رسن بگردنی لحمد بر بیاض

بازار دو رودن امد خراسان

عبارش کستان بدوزان

هر بیدل جنا او خیل پیوست

کزند دل عکس ما فش شوخ

سر بیاض از لبش در جوش شکر

کزند خون مرا باد جشن

نشست خاستن را شد سر کرم

رخ ستم دفاع عشوه مکر

سر ابی آمد و بر خون خاند

دفا چشم تحیر مزه خواند

همه استاد بر جمع کنند

زاج پرانه شمع مکرند

بهشتابی چنین نه پیر بیچ

کرامی کرسرای خود بیچ

شتر خون کرد اما سیکند باز

شتر کرد بات کار مرد شاز

مرد منصف و شور و نکاذم

کشف کشور را کاکل عبادم

یا سیح دادر مسیح و شبازی

سوال یا سیح دادر شبازی نست

میاز از بی عم ناچار بی نست

جواب ار صوشبازی میکنند کار

کر اینز اسنان بیچاره مبلک

جواب از آب جوش سند آید

زدو با بر دو بر دون نیاسید

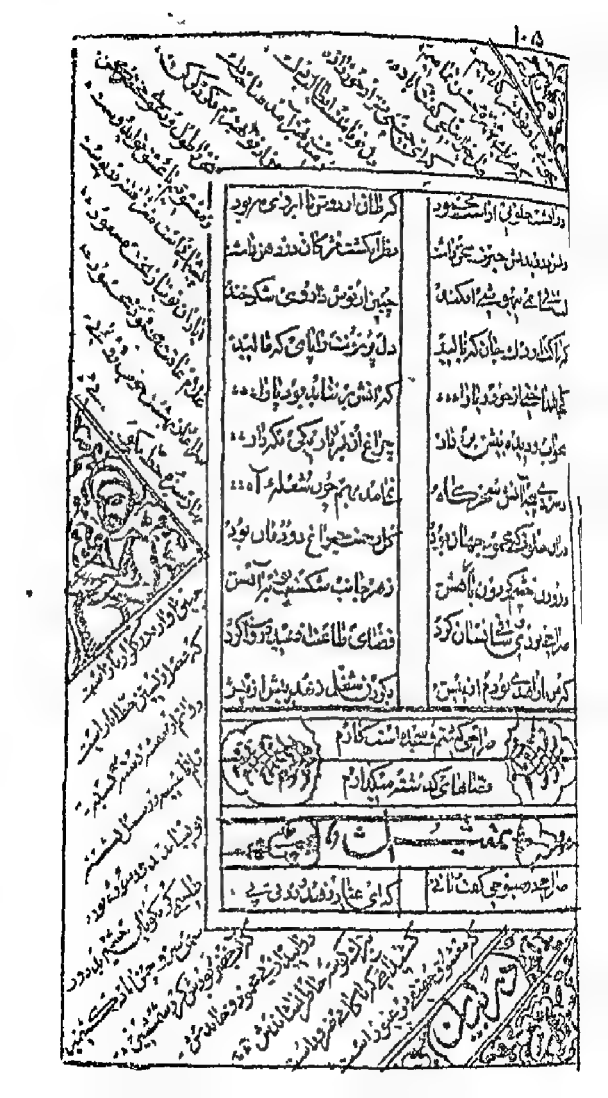

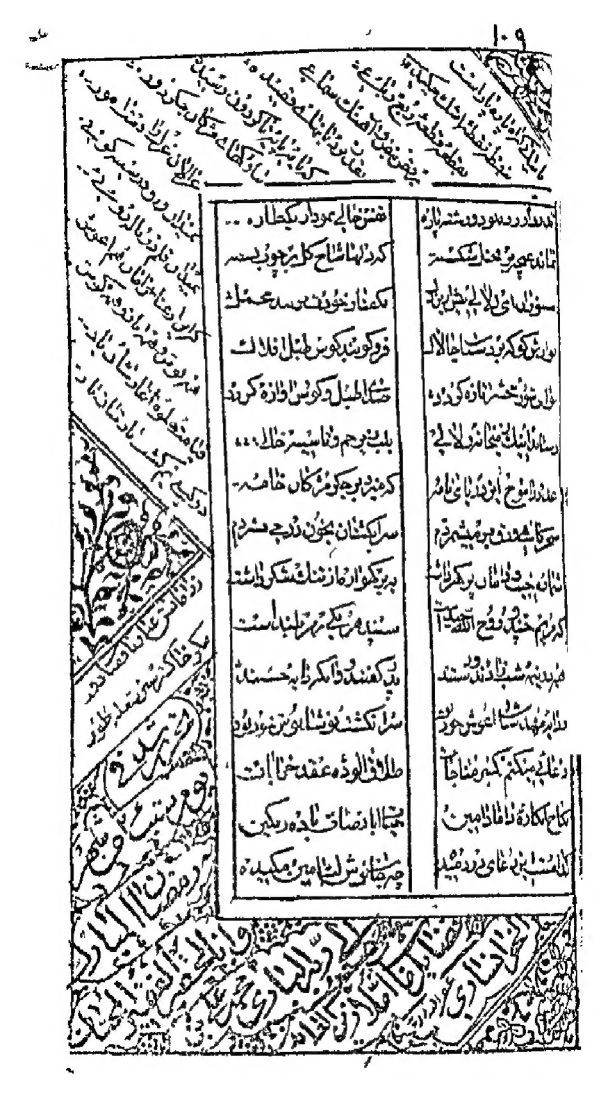
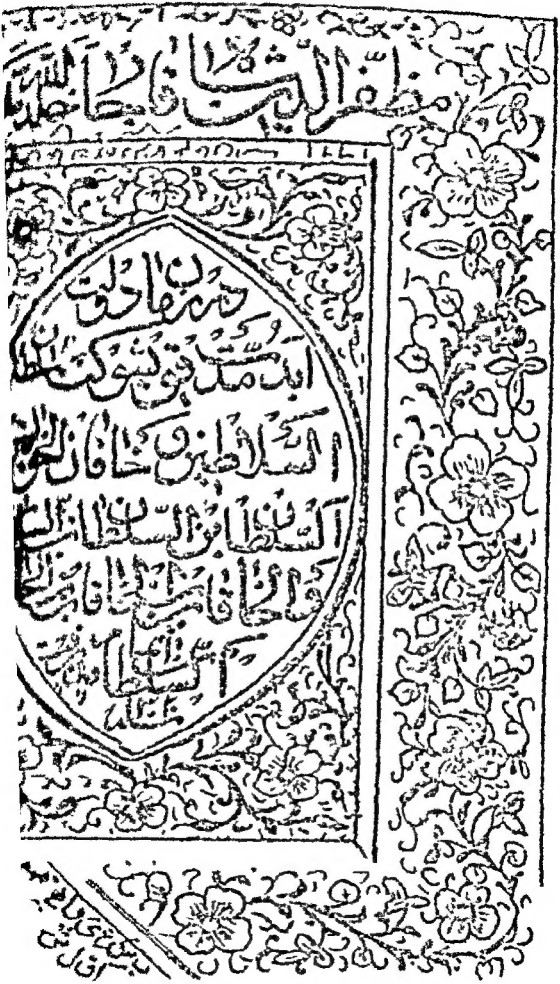
9036